

מדינת ישראל, משרד המשפטים
נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות

דו"ח פעילות
היחידה המשפטית לפניות הציבור
2008

היחידה המשפטית לפניית הציבור היא חלק מן הלשכה המשפטית בנציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, מונחית מקצועית על ידי היועצת המשפטית ונעזרת בין היתר בממונים על תחומי נגישות ושילוב בקהילה בנציבות, וביועצים חיצוניים של הנציבות בתחומים שונים, על פי הצורך, לצורך מתן מענה לפונים אליה.

הפניות לנציבות ותשובותיה נעשות בכל אמצעי המדיה הקיימים, על פי בחירת הפונה. בכתב, באמצעות דואר, פקס או דואר אלקטרוני, או בעל פה, באמצעות פניה טלפונית או פגישה פנים אל פנים בעת הצורך.

עם קבלת כל פניה מבוצעת בדיקת התאמתה לסמכויות הנציבות ונקבעים סדרי עדיפות לטיפול בה. הפונה מודע באשר לזמן המענה הצפוי, המתבסס על היקף הפניה, על השאלות המועלות בה ועל הצורך לפנות לגורמים חיצוניים על מנת להשיב עליה. פניות שאינן דורשות פעילות אקטיבית מול גופים חיצוניים, ואשר התשובה להן נמצאת בנציבות, נענות לכל המאוחר תוך שבועיים.

אופן והיקף הטיפול בפניה נעשה בשיתוף הפונה. ביכולתו להחליט האם יהיה מעוניין במידע ייעוץ והדרכה באשר לזכויותיו, אשר יאפשרו לו לפעול עצמאית, או בהעברת הפניה לטיפול וייצוג על ידי הנציבות, כפי שיפורט להלן.

היחידה עומדת בקשר עם משרדי ממשלה, גופים ציבוריים, ארגוני נכים, רשויות מקומיות ועוד, כדי לגשר בין הפונים לבין גופים אלה, או להביא לקידום זכויותיהם של הפונים באמצעים אחרים, כפי שיפורט להלן.

1. מידע ייעוץ או הדרכה באשר לזכויותיהם של אנשים עם מוגבלות והפרתן.

ניתן ייעוץ עובדתי ומשפטי בנסיבות כל פניה ופניה. הייעוץ כולל בין היתר מתן מידע אודות המצב החוקי במדינת ישראל בכל הקשור לזכויות, גופים נותני שירותים, אפשרויות הסיוע וההטבות הניתנים בכל מקרה ועוד. במקרים רבים נדרשת חוות דעת משפטית כוללת בפניה, ונערך מחקר משפטי המבוסס על חוקים, תקנות, נהלים, פסיקה ובירורים משפטיים ואחרים הנעשים בנסיבות הפניה מול גופי ידע ומשרדי ממשלה.

ביחידה התקבלו במהלך השנה מספר פניות מן המערכת המשפטית, ביניהן פניות של רשמים ושופטים, בבקשה לקבל את עמדת הנציבות בנושאים שבאו לדיון בפניהם.

2. ייפוי כוחה של נציבות השוויון לפעולה אקטיבית בעניינם של פונים.

פעילות זו מבוצעת במספר מישורים, בהם בין היתר פניות בעל פה ובכתב לגופים מפלים או פוגעים, תוך תיאום בין הגופים השונים בפניות הדורשות התערבות של מספר גורמים. ניסיונות גישור בין הפונים לבין הגופים נגדם התלוננו, ובמקרים שאלה לא צלחו, פניות לערכאות משפטיות, ובכללן איסוף ראיות והגשת תביעות בבתי דין לעבודה בשמו של הפונה, וניהול התיק ללא תשלום (לא כנגד משרדי ממשלה).

עם סיום הטיפול זכאי הפונה לקבל לרשותו את כל התכתובת הרשמית שנוהלה בעניינו.

3. פניות אשר העלו שאלות מהותיות וערכיות, טופלו ברמה המערכתית.

טיפול זה כלל בין היתר כתיבת הצעות חוק, דרישה לשינוי ועדכון נהלים הפוגעים בשוויון זכויות והזדמנויות במשרדי ממשלה וגופים ציבוריים, ניסוח ניירות עמדה להנחיית גורמים ציבוריים ופרטיים בנושאים שעדיין לא קיבלו מענה בחקיקה, מעקב והוצאת צווי נגישות כנגד גופים שאינם מקיימים את המוטל עליהם על פי חוק ועוד.

ברוב המקרים הביאה פעילות היחידה, הן לאחר הדרכת הפונה תוך מתן מידע וייעוץ והן לאחר ביצוע פעילות אקטיבית של הנציבות להסדרת הזכויות, להגברת המודעות של הפונים ושל נשואי התלונה לגבי הזכויות, לשינוי המצב ולהערכתנו גם לשיפור בזכויותיהם של הפונים ובעקבות כך של מעגל רחב יותר של אנשים עם מוגבלות בתחומים שטופלו.

להלן סיכום פניות הציבור שטופלו ביחידה בשנת 2008.

נושא	מספר פניות	ממוצע לטיפול	הערות
נגישות	266	סיום טיפול מיידי ועד חלוף חודש-121 פניות חדש עד חודשיים- 31 פניות יותר מחודשיים- 32 פניות פניות פתוחות – 82 פניות	בפניות בנושאי נגישות יש צורך לאסוף נתונים המצויים בידי גופים מחוץ לנציבות טרם תחילת הטיפול, ולהניע גורמים חיצוניים לבצע התאמות נגישות, במהלכו. בנסיבות אלה מתארך הטיפול בסוג זה של פניות יחסית לפניות בנושאים אחרים.
תעסוקה	100	סיום טיפול מיידי ועד חלוף שבועיים-65 פניות שבועיים עד חודש – 20 פניות חודש עד חודשיים- 10 פניות מעל חודשיים - 5 פניות	המתנה לקבלת מסמכים מהפונים במקרה של התערבות מול המעסיק
סיוע אישי	83	סיום טיפול מיידי ועד חלוף שבועיים-66 פניות שבועיים עד חודש- 5 פניות חדש עד חודשיים- 4 פניות יותר מחודשיים-21 פניות פניות פתוחות – 6 פניות	המתנה לתשובת גורמי חוץ בשלבי טיפול והמתנה למענה חיצוני
חינוך	48	סיום טיפול מיידי ועד חלוף שבועיים –38 פניות חדש עד חודשיים- 1 פניות יותר מחודשיים- 3 פניות פניות פתוחות –4 פניות	בשלבי טיפול והמתנה למענה חיצוני
מידע	45	סיום טיפול מיידי ועד חלוף שבועיים -44 פניות חדש עד חודשיים- 1 פניות	
ביטוח	38	סיום טיפול מיידי ועד חלוף שבועיים-	הפניות המשפטיות נענו

לאומי		32 פניות חדש עד חודשיים- 2 פניות יותר מחודשיים- 4 פניות	באופן מיידי. הפניות שהועברו לתגובת הביטוח הלאומי- חודשיים עד ארבעה חדשים
הפליה	25	סיום טיפול מיידי ועד חלוף שבועיים- 13 פניות שבועיים עד חודש- 5 פניות חדש עד חודשיים- 5 פניות יותר מחודשיים- 2 פניות	
דיר	14	סיום טיפול מיידי ועד חלוף שבועיים- 10 פניות חדש עד חודשיים- 2 פניות יותר מחודשיים- 1 פניות פניות פתוחות – 1 פניות	בשלבי טיפול והמתנה למענה חיצוני
סיוע משפטי	14	סיום טיפול מיידי ועד שבועיים- מלוא הפניות	
תחבורה	10	סיום טיפול מיידי ועד חלוף שבועיים- מלוא הפניות	
קיבוצים	4	סיום טיפול מיידי ועד חלוף שבועיים- 2 פניות שבועיים עד חודש – 1 פניות חודש עד חודשיים- 1 פניות	לצורך קבלת מסמכים מהפונה
ביטוח	3	סיום טיפול מיידי – מלוא הפניות	
בראות הנפש	1	מיידי	
קשישים	1	שלשה חדשים	הפניה הצריכה קבלת עמדת משרד ממשלתי אחר.
סה"כ	661		בשנת 2007 התקבלו 538 פניות
סך כל הפניות שהטיפול בהן הסתיים באופן מיידי ועד שבועיים מיום הפניה (עד חודש בפניות בנגישות) 419 פניות, שהן כ- 63% מכלל הפניות שטופלו ביחידה בשנת 2008.			

1. בשנה האחרונה חל גידול של ממש בפניות שהתקבלו ביחידה בנושאים מהותיים של חוק השוויון: תעסוקה (גידול של 40%) נגישות (גידול של 95%) וחינוך (גידול של 95%).

2. **בנושאי נגישות**- ניתן מידע לפונים בתחומים שונים (בהם נגישות למקומות ציבוריים, נגישות בבתי משותפים, חניית נכים, נגישות תחבורה ציבורית), וכן פעלה היחידה מול גורמים שונים, במטרה להביאם לבצע נגישות בתחומים שבאחריותם. הפעילות נעשית ברמת המקור- קדום תקנות, פרסום עמדות נציבות, קדום נושאים עקרוניים מול הרשויות, פתרון בעיות הכרוכות בהיעדר שתוף פעולה בין רשויות מקומיות ומשרד החינוך בנגישות בתי ספר, פניות לרשויות במטרה להביא לשינוי מדיניות בהתאם לצרכים המועלים במסגרת פניות הציבור ועוד.

3. **הליכים משפטיים**- הנציבות פעלה מול המשנה ליועץ המשפטי לממשלה במטרה לקדם פתרון לסוגיות העולות בתחום זה, מול רשויות מקומיות ומשרד התחבורה.

4. **בנושאי תעסוקה**- הנציבות מטפלת בנושאים עקרוניים ופרטניים. ניתן מידע רב לפונים בנושא זכויותיהם, הן בנושאי שכר וזכויות סוציאליות, אבחון לקבלת שכר מינימום מותאם ועוד, והן בנושאי התאמת מקום העבודה לצרכיהם. לבקשת חלק מהפונים ניהלה הנציבות מו"מ עם מעסיקים, העמידה אותם על המצב החוקי והמשפטי ופעלה לשכנעם לחזור בהם מכוונה לפטר את העובד או לפגוע בזכויותיו. צוות היחידה מרצה (לצד גורמים נוספים בנציבות) בנושא זה בפני פורומים שונים, בין היתר בפני הורים ובני נוער, מעסיקים ועובדים. בתחום העקרוני מעורב צוות הנציבות בקדום חקיקה בתחום התעסוקה ובפתרון סוגיות עקרוניות העולות מהשטח בתחום חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, שכר מינימום מותאם והתאמות במקומות עבודה.

הליכים משפטיים: הנציבות מנהלת תביעה כנגד חברת החשמל בבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב, בגין פיטורי עובד לאחר שנודע כי הוא הולך ומתעוור, ובניגוד להמלצת הרופא התעסוקתי של החברה עצמה, שהורה על המשך העסקת העובד תוך התאמת מקום העבודה למוגבלותו. כמו כן מעורבת הנציבות בתיק נוסף שבו פוטרה מורה מתפקידה בשל עוורונה. הנציבות דורשת ממשרד החינוך לאתר למורה תפקיד חלופי ההולם את כישוריה.

5. **בנושאי חינוך**- פעלה היחידה בשנה האחרונה בנושאים עקרוניים שונים, שעלו מפניות הורים, מורים ותלמידים עם מוגבלות:

- א. לבקשת מורים לכיתות pdd (הרצף האוטיסטי), הנציבות פועלת מול הפסיכולוגית הראשית של משרד החינוך, הגב' חוה פרידמן, לגיבוש חוזר מנכ"ל חדש המסדיר את שעות הזכאות של כיתות אלה לליווי פסיכולוגים, זאת הואיל וחוזר המנכ"ל המצוי כיום אינו מגדיר במפורש את תנאי הזכאות.
- ב. לאור פניות חוזרות ונשנות של הורים, שהלינו כי ילדיהם יושבים בכיתה החל מתחילת השנ"ה מבלי ללמוד, וזאת בהיעדר תכנית לימודים יחידנית האמורה להיכתב עבור-ובהתאם לצרכיו- של כל תלמיד עם מוגבלות הלומד במסגרות חינוך מיוחד, פנתה הנציבות למשרד החינוך בנושא.
- מדובר בחוסר סבירות בחוזר המנכ"ל העדכני בנושא מועדי ועדות ההשמה, אשר, בשל קביעת מועדים מאוחרים, עלול להביא לשיהוי של כחודשיים ויותר עד לתחילת הביצוע של תכנית הלימודים היחידנית.
- נציגי הנציבות הופיעו בפני הועדה הממלכתית בראשות שופטת ביהמ"ש העליון (בדימוס) דליה דורנר, לבדיקת מערכת החינוך המיוחד, וקיבלו מנדט להציע תיקון לחוזר המנכ"ל בעניין, כדי להביא למצב שבו תופעל התכנית היחידנית החל מן היום הראשון לשנת הלימודים, כדי שתלמידים עם מוגבלות יוכלו להשתלב באופן מיטבי ושוויוני בכלל הכיתה, ובלימודים.
- הצעת הנציבות הועברה לוועדה, ונדונה בלשכה המשפטית של משרד החינוך.
- ג. לאור פניות הורים, הנדרשים על ידי מנהלי בתי הספר לממן מכיסם את ההפרש שבין אוטובוס רגיל לאוטובוס נגיש (עם מעלון) עבור ילדם המתנייד בכסא גלגלים, בשעה שבית הספר יוצא לטיול או לפעילות בית ספרית אחרת, פנתה הנציבות למשרד החינוך כבר בסוף שנת 2006, ועמדה על חובתו לממן את ההסעות הנגישות כאמור, כחלק מחובת הנגשת כלל הפרוגרמה החינוכית של בית הספר, הקבועה בחוק השוויון.
- לאחר מאמצים רבים בשלוש שנים האחרונות, הסכים משרד החינוך לאמץ את עמדת הנציבות בנושא, אך לממן אוטובוסים נגשים בלבד.
- הואיל ומספר האוטובוסים הנגשים קטן ביותר (כשלושה בכל הארץ), מסרבת הנציבות לקבל את הנוהל המוצע כלשונו, ודורשת מן המשרד לשאת גם בעלות מיניבוסים נגשים, וזאת מכוח אחריותו לתלמידים במדינת ישראל, ועל מנת לתת מענה למלוא היקף היציאות הבית ספריות.
- [יודגש כי על אף שהפתרון המיטבי הוא נסיעה באוטובוס בלוויית כל ילדי הכיתה, בנסיבות הקיימות של מיעוט אוטובוסים בינעירוניים נגשים, עמדת הנציבות היא כי נסיעה של תלמיד במיניבוס נגיש, יחד עם עוד 6-7 מילדי כיתתו עומדת בתנאי חוק השוויון.]

היחידה עומדת בקשר עם מנהלי בתי ספר ומורים על מנת להביא בפניהם את עמדתה ולהפנותם לגורם המתאים במשרד החינוך לצורך קבלת המימון. העמדה המשפטית של הנציבות בנושא זה מועברת לכל פונה, ובקרב תפורסם גם באתר האינטרנט של הנציבות.

ד. מתוך מעקב שביצעה הנציבות אחר יישום נוהל הנגשת מוסדות חינוך, עלה כי קיימות רשויות לא מעטות אשר אינן בקיאות בו. משרד החינוך התבקש לדאוג להפצה רחבה ומסודרת של נוהל ההנגשה ולהדריך את הרשויות המקומיות בישומן. משרד החינוך אף התבקש לייעל את פעילותו מול הרשויות המקומיות על-ידי תיאום רב יותר בין שני הגורמים, והבהרת דרישות משרד החינוך מן הרשויות.

כן ביקשה הנציבות מן המשרד להקצות סכום ראשוני למימון תכניות ההנגשה על ידי הרשויות, לדאוג להנגשה זמנית עד להשלמת ביצוע ההנגשה הקבועה, וכן לעקוב מקרוב אחר בקשות להנגשה שמגישות הרשויות המקומיות כדי לייעל את הליך אישור המימון ולקדם את ביצוע ההנגשה בפועל. משרד החינוך התבקש להפעיל את סמכויות האכיפה שבידיו, בשעה שרשות מקומית מתבקשת על ידי הורים לתלמיד עם מוגבלות להגיש את המוסד החינוכי עבורו, אך אינה עושה דבר לקידום הבקשה. הנציבות ביקשה לקבל לידיה את הנחיות משרד החינוך לבניית בתי ספר חדשים, ואת דרישות הנגישות הכלולות בהנחיות אלה.

הואיל והמציאות מראה כי לעיתים הנגשת מבני חינוך אינה נערכת מראש ובהתאם למעבר התלמידים מן היסודי לחטיבה ולתיכון, גם בשעה שידוע מראש מהו המוסד המיועד, ביקשה הנציבות ממשרד החינוך לקדם נוהל להנגשה מוקדמת, כדי לתת מענה לכל תלמיד מן היום הראשון ללימודיו במוסד.

6. **בנושאי תחבורה** – לאור פניות שונות בנושא, החלה היחידה בעבודה מערכתית עם על חברות האוטובוסים בנוגע לחובותיהן החוקיות בנושא נגישות, ובכללן הפעלת אוטובוסים נגישים בתדירות סבירה ופרסום בנוגע לכך, וכן הנגשת תחנות אוטובוס לאנשים עם מוגבלות ראייה. עם הקמת יחידת האכיפה של הנציבות בתחום הנגישות, הטיפול בנושא הועבר אליה.

7. **בנושאי דיור בקהילה** - הנציבות פועלת לקידום הנושא. בין היתר הגישה הנציבות עמדתה כגוף הממלכתי הממונה על קידום זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות, בבג"צ שהגיש ארגון "בזכות" בנושא.

פניות לדוגמא

תעסוקה

1. ליחידה פנתה מורה המועסקת במערכת החינוך שנים רבות. עם השנים חלתה, ולפני מספר שנים קבע רופא תעסוקתי כי היא כשירה להמשיך ולשמש כמורה, אך בשל קושי ללמד כיתה שלמה, יש להתאים את העסקתה לצרכים הנובעים מן המוגבלות ולשבצה כמורה פרטנית. הפונה שובצה בהוראה פרטנית לתלמידים בבית ספרה. לאחרונה, משגילה המפקח כי המורה מחוברת למכשור רפואי קבוע מתחת לבגדיה, החליט להביא לפיטוריה, וזאת על אף שלא חלה כל החמרה במצבה והמכשור לא נראה לעין ולא הפריע לתפקודה באופן כלשהו, כאדם וכמורה, קודם לכן. חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות התשס"ח 1998 קובע במפורש כי אין להפסיק את עבודתו של אדם עם מוגבלות רק בשל מוגבלותו, וכל עוד היא אינה מונעת ממנו להמשיך ולעבוד, תוך קבלת התאמות שאינן מטילות נטל כבד על המעסיק. בהתערבות הנציבות הובהרה למפקח ולוועדה הרפואית שגיבתה את פיטורי המורה, המסגרת החוקית כאמור. משרד החינוך חזר בו מכוונתו לפטר את הפונה.

2. ביחידה מתנהל בירור בפנייתו של אדם עם מוגבלות שמיעה חמורה, אשר התמודד במספר מכרזים של שירות המדינה ועל אף כשירותו לתפקיד לא קיבל העדפה מתקנת במהלך המכרז.

חוק השוויון קובע חובת מתן העדפה מתקנת למועמד עם מוגבלות בשעה שהוא כשיר למשרה וכישוריו דומים לכישורי יתר המועמדים. התקש"ר, תקנון שירות המדינה, החיל את חובת מתן העדפה מתקנת על אנשים עם מוגבלות חמורה בלבד, וזאת על מנת לסייע בקידומם, כקבוצה חלשה במיוחד בתחום התעסוקה, בתוך כלל האנשים עם מוגבלות. (מוגבלות חמורה מוגדרת כקביעה של המוסד לביטוח לאומי או של ועדה מטעם נציבות שירות המדינה, של 70% נכות לפחות, או 40% נכות נפשית או פיגור, או ירידה של 50 דציבלים בשמיעה).

משמעות יישום החובה לתת העדפה מתקנת היא כי בשלב האחרון של המכרז, שלב ועדת הבחנים, משעה שהועדה נותנת הערכה מספרית לכישורים השונים של כל מועמד, וכישורי

המועמד שהנו אדם עם מוגבלות דומים לכישורי המועמדים האחרים שקיבלו את הנקודות הרבות ביותר, הוא זכאי לקבל העדפה מתקנת ולהיבחר למשרה על פני המועמדים האחרים. במקרה שטופל ביחידה נטען כי החובה לא בוצעה. הליך המכרז הוקפא כדי לא לפגוע באופן בלתי הפיך בזכויותיו על ידי איוש המשרה בפועל, ונערך בירור שתוצאותיו יועברו לנציבות השוויון, להחלטתו האם אכן הופלה בקבלתו לעבודה, ולבירור ההשלכות המשפטיות והאמצעים העומדים בפניו לקבלת זכויותיו.

בריאות

ליחידה פנו הוריה של נעה, ילדה בת 3 עם אוטיזם ברמת תפקוד גבוהה, אשר הופנתה על ידי היחידה להתפתחות הילד במשרד הבריאות, במסגרתה שהתה עד אז, לכיתת גן רגילה לאור תפקודה הגבוה, וביקשו כי נבדוק מהן זכויותיה לקבלת טיפולים פרא-רפואיים (קלינאית תקשורת, פיזיותרפיסטית, מרפאה בעיסוק) במסגרת הגן.

בירור שעשתה היחידה מול משרד הבריאות ובהתבסס על החקיקה הקיימת, העלה, כי טיפולים פרא-רפואיים לילדים עם אוטיזם עד גיל 7 ממומנים ככלל על ידי המשרד, וניתנים (בהיקף של 14 ש"ש) באמצעות הצוות הטיפולי בגני תקשורת (גני חינוך מיוחד עם דגש על פיתוח תקשורת) בהם לומדים הילדים.

מתשובת המשרד עלה, כי הואיל ונעה הופנתה לגן רגיל, ועל אף זכאותה העקרונית לקבל טיפולים, לא תוכל ליהנות מהם, באין מערכת מוסדרת ליישומם בחינוך הרגיל.

הנציבות סירבה לקבל תשובה אשר ממהותה מחייבת ילד עם אוטיזם בתפקוד גבוהה ללמוד בגן שאינו מתאים לו אישית, רק לצורך קבלת הטיפולים להם הוא זכאי. הנציבות דרשה ממשרד הבריאות למצוא דרך לטפל בילדים הזכאים לכך, במסגרת הגן (הרגיל) בו הם משובצים. תשובת המשרד טרם התקבלה.

נגישות

נגישות תחבורה ציבורית

ביחידה התקבלה פניה מאישה המתניידת בכסא גלגלים, לפיה נתקלה במספר מקרים שבהם אוטובוסים בעיר באר שבע לא עצרו לה כאשר המתינה בתחנה או לא הסכימו להעלותה על האוטובוס. הפונה פרטה תקריות לא נעימות עם נהגי האוטובוס, שלא נתנו לה שירות ראוי ולא התנהגו כלפיה כראוי. חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח – 1998 ותקנותיו, קובעים כי יש לבצע התאמות נגישות לאנשים עם מוגבלות בתחבורה ציבורית.

הנציבות פנתה במכתב התראה לפני תביעה לחברת האוטובוסים, וכיום שוקלת הגשת תביעה בנושא.

נגישות בתי ספר

ביחידה התקבלו מספר רב של פניות בנושא נגישות בתי ספר. חלק מהפניות היו בבקשה **למידע** על אודות הגורמים האחראים על ביצוע ההנגשה ותהליך ההנגשה, ובחלקן התבקשה הנציבות **להתערב ולהניע** את הרשויות המקומיות או משרד החינוך לפעול. המכשולים בנושא נעוצים בדרך כלל בחילוקי דעות בין הרשות המקומית למשרד החינוך או בהיעדר תאום ביניהם הכרוך לעיתים בהתנהלות פסיבית של כל אחד מהצדדים בתחום. לעיתים הנושא לא מתקדם בשל סחבת שיש בטיפול בנושא ברשות המקומית או במשרד החינוך. הנציבות מטפלת בכל אחת מהפניות וכן בבעיות העקרוניות העולות כתוצאה מבדיקה כוללת של הנציבות בתחום.

נגישות בבית משותף

בנציבות התקבלו מספר פניות בהן התבקש מידע על תהליך הנגשת שטח משותף בבית משותף, כדי לאפשר לאדם עם מוגבלות נגישות לביתו. הפונים קבלו יעוץ משפטי והנציבות פועלת כיום לקדם חקיקה שתפתור את חוסר ההתאמה בין דרישות חוק המקרעין לדרישות חוק התכנון והבניה.

נגישות בבריכות שחייה

ביחידה התקבלה פניה של אדם עם מוגבלות בניידות שהוא בעל מנזר בקאנטרי קלאב. לדברי הפונה במקום בעיות נגישות רבות כגון מעלית מקולקלת, העדר מלתחות מותאמות לנכים בקומה הראשונה, והעדר אפשרות של גישה למים לאדם עם מוגבלות. הנציבות פנתה בנושא למועצה המקומית וציינה כי לפי חוק התכנון והבניה על בריכת השחייה ומתקניה להיות נגישים לאנשים עם מוגבלות, וכן כי לפי תקנות הסדרת מקומות רחצה (בטיחות בבריכות שחיה), יש לאפשר לאדם עם מוגבלות נגישות מהכניסה למקום ועד למים. בעקבות הפנייה נושא הנגישות במקום מטופל.

נגישות קלנועית

ביחידה התקבלו מספר פניות הנוגעות לנגישות של קלנועית באוטובוס, בקניון ובבריכת השחייה. בעקבות פניות אלה, הופצה עמדת הנציבות בנושא זה, המבוססת על חוות דעתם של גורמים משפטיים וגורמי נגישות בנציבות, בה נקבע כי יש לאפשר לאדם עם מוגבלות המתנייד בקלנועית יחיד, להיכנס לכל מקום ציבורי אליו מסוגלת הקלנועית להיכנס מבחינה פיזית.

בימ"ש

ביחידה התקבלה פניית אישה המאושפזת בבי"ח לחולי נפש. הפונה, שנמלטה מבעלה טרם האשפוז אל מקלט לנשים מוכות, ביקשה סיוע משפטי בהליך גירושין, ותוך כך הביעה חרדה גדולה מהשלכת האשפוז על זכויותיה וזכויות ילדיה במהלך הגירושין. היחידה יצרה קשר מידי עם יחידת הסיוע המשפטי של משרד המשפטים, ואלה הקצו תוך מספר שעות, ובנסיבות העניין ללא צורך במילוי טפסים או פניה ישירה אליהם של האשה, עו"ד מטפל שיצר קשר טלפוני עם הפונה בביה"ח להמשך הסיוע במהלך ולאחר שחרורה.

הפליה

אדם עיוור פנה ליחידה כדי לברר האם דרישת אחד הבנקים הגדולים, כי יגיע לקבל משכנתא כשהוא מלווה על ידי עו"ד דווקא, דרישה שאינה מופנית כלפי כלל הלקוחות, היא סבירה. מבירור שנערך מול הייעוץ המשפטי של הבנק, עלה כי אכן דרישה זו באה רק כלפי לקוחות עיוורים, וזאת בשל חשש הבנק כי הלקוח העיוור עלול לדרוש את ביטול העסקה בעילה שלא ידע על מה חתם.

לאחר התערבותנו קיבל הבנק את עמדת הנציבות, כי די שאדם מטעמו של הלקוח יקריא לו את המסמכים טרם חתימה, ואין צורך שיהיה זה עו"ד דווקא, וביטל את דרישתו המפלה. זה המקום לציין, כי לאחר שיאושרו תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות בכנסת, יחויב יחויב במתן מידע נגיש לאנשים עם מוגבלות.

חינוך

1. אם לילדה בכסא גלגלים פנתה לנציבות לאחר שנושא נגישות בית הספר של בתה התעכב כבר כשנתיים. הילדה מתניידת בכסא גלגלים, ולמרות הצורך הברור, הנגישות לכיתתה ולקומות האחרות של בית הספר, שם מתבצעות פעילויות לימודיות נוספות (כגון, ספריה, מעבדות) לא הוסדרה. נציבות השוויון פנתה בנושא לעיריית רחובות כדי להניעה לפעול בנושא במהירות, ונגישות חלקית הוסדרה. לגבי הנגישות הקבועה באמצעות מעלית - הנציבות פעלה לקשר בין הגורמים המעורבים במשרד החינוך ובעירייה כדי לקדם את פתרון הקבע בבית הספר.
2. אם לתלמיד בכסא גלגלים פנתה לנציבות לאחר שבהגיעו לכיתה י"ב, הודיע ביה"ס לבנה כי כיתתו עולה ללמוד בקומה השנייה של המוסד, שאינה נגישה לכסאות גלגלים. הנציבות פנתה לבית הספר ולעירייה כדי להניעם לפעול להנגשת המקום. בעקבות פניית הנציבות סיפקה העירייה זחליל, המהווה פתרון זמני לטובת התלמיד עד לביצוע נגישות קבועה. במקביל פועלת הנציבות מול בית הספר והעירייה להסדרת נגישות קבועה במקום.

מידע

אל היחידה פנה עו"ד מן הלשכה המשפטית של אחת מיחידות הסמך במשרד ממשלתי, כדי להתייעץ בנושא תשלום עבור חנית נכים בחניון הבניין הציבורי בו היא שוכנת. בשיחה עם עורך הדין, הובהר לו כי חוק חניה לנכים התשנ"ד 1993 פוטר אדם עם מוגבלות מתשלום עבור חנייתו בחניון היחידה, ככל שהגישה הנגישה היחידה אליה היא דרך אותו החניון, ומטיל את חובת התשלום עבור החניה על היחידה.

התאמות בהתאם לחוק הליכי חקירה והעדה

ביחידה התקבלה פניית אם לבן 21, עם פיגור שכלי, שהואשם בהיותו בן 16 באונס קבוצתי, הורשע וריצה מס' שנות מאסר. יום קודם הפניה, זומן הבן אל תחנת המשטרה, לא היה ברור לאם באילו נסיבות. בשיחה שקיימה היחידה עם קצין המשטרה המזמן, הוסבר לנו כי הבן מזומן לשיחה בלבד, לצורך החלטה על פעילות בתלונת אלימות חמורה, שכפי הנראה ונכון לאותה העת, אינה קשורה אליו ישירות. הובהר לקצין כי המזמן הנו אדם עם מוגבלות שכלית, אשר על פי חוק הליכי חקירה והעדה (התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית) התשס"ו 2005 אין לגבות ממנו עדות או לחקרו אלא על ידי חוקר מיוחד, שאינו איש משטרה.

היחידה עדכנה את האם בדבר הוראות החוק, העבירה עותק ממנו לידיה, והומלץ כי תתלווה אל בנה במהלך השיחה כדי לוודא שאין גובים ממנו עדות, ולהתריע על הצורך בחוקר מיוחד ועל היעדר סמכות אם לא ייעשה כן.

קיבוצים

ליחידה פנתה חברת קיבוץ, אפוטרופוסית לאחיה, אדם עם מוגבלות נפשית אשר שוהה בבי"ח פסיכיאטרי מגיל צעיר. לדברי הפונה, בשל היות המשפחה כולה חברת קיבוץ זה שנים רבות, מימן הקיבוץ את צרכי האח לאורך כל השנים, והפריש עבורו סכומי כסף משמעותיים מעבר לתקציב שהעבירה המדינה עבורו. בעת האחרונה החל הקיבוץ בהליכי הפרטה, וזאת טרם עוגנו זכויותיו של האח לאחר ההפרטה, וקיים חשש כי לא יזכה למלוא זכויותיו כחבר קיבוץ, שיוך דירה, קרן לעזרה הדדית ועוד.

הפונה ציינה כי עוד מספר משפחות של חברי קיבוץ מתמודדות עם בעיה דומה לשלה, מאחר ואחד מבני המשפחה הוא אדם עם צרכים מיוחדים.

הנציבות נרתמה לפעולה מול מזכירות הקיבוץ, הן במישור הפרטי של הפונה, והן במישור מערכתי כולל, כדי לסייע בגיבוש הסכם שיחתם בין הקיבוץ לבין המשפחות, אשר יעגן בצורה ברורה ומיטבית את זכויות חברים עם מוגבלות גם לאחר ההפרטה.

**היחידה המשפטית לפניות הציבור של נציבות השוויון עומדת לרשותכם בכל שאלה,
העוסקת בזכויותיהם של אנשים עם מוגבלות במדינת ישראל.**

הממונה על היחידה – עו"ד טובה רקנטי

טלפון: 02-6549558

פקס: 02-6549566

דואר אלקטרוני: tovar@justice.gov.il